

Araştırma Sorusu: Ahmet Ümit'in "Sultanı Öldürmek" adlı yapıtında tarihi kurgunun, roman kurgusuna olan işlevi nasıl ele alınmıştır?

1- GİRİŞ

Kurgu, en yalın tabiri ile ifade edecek olursak bir romanın iskeletidir. Kurguyu oluşturan olaylar, temalar, izlekler tüm roman hakkında okuyucuya ipucu vermektedir. Bu sebeple kurgu, gerek yazarın duygu ve düşüncelerini ifade etmeye, gerekse okuyucuyu yapıtın içine çekmeye yarayan en önemli kavramlardan biridir. Romanlarda kurgular, katmanlı bir yapı içerisinde olabilmektedir. Üst kurguda belirli bir olay anlatılırken, alt kurguda farklı zaman diliminde geçebilen ve üst kurgudaki olaylara veya izleklere paralellik gösteren ve destekleyen başka olaylar yaşanabilmektedir. Alt kurgunun üst kurguyla iyi bir biçimde harmanlanması çeşitli izlekler, bireysel ve toplumsal sorunsallar ile mümkün olabilmektedir. Bu harman, okuyucuya anlatılmak istenen belli bir mesaj veya sorununun destekli bir biçimde aktarılmasını sağlamaktadır.

Ahmet Ümit, "Sultanı Öldürmek" adlı yapıtında üst ve alt kurgu olarak roman kurgusu ve tarihi kurguyu kullanmaktadır. Ahmet Ümit, bu kurguları birbirleri ile kombinlerken şüphe, amaç, iç sorgulama gibi izlekler ile bireylerarası ilişki ve bakış açısındaki farklılıkları kullanmaktadır. Ahmet Ümit, yazmakta büyük ustalık gösterdiği polisiye türündeki romanlarına bu romanı ile bir yenisini daha eklemiş, merak ve gizem duygularının yanında bu izlekleri de tarihi kurgunun içinde romana ekleyerek roman kurgusundaki "büyük resime" katkıda bulunmuştur. Sadece bununla yetinmeyen bu yapıt, toplumumuzun günümüzde kendi tarihine bakış açısı ve bireylerin psikolojisini tahlil etme gibi detaylı incelenebilecek konuları da kurgunun içine dahil ettiği görülmektedir.

Yapıtın üst kurgusunda, olaylar odak figür Müştak Serhazin'in gözünden anlatılmaktadır. Müştak, 21 yıl önce kendisinden çok daha başarılı bir tarih profesörü olan sevgilisi Nüzhet tarafından terk edilen, ancak bunu kabullenemeyen ve yasını tutan bir tarih profesörüdür. Onca yılın ardından kendisini akşam yemeğine davet eden Nüzhet'i aynı günün akşamında ölü bulunca, cinayeti kimin işlediğini anlamaya çalışır. Psikolojik füğ adlı bir unutma hastalığı olan Müştak, cinayet saatinde ne yaptığını hatırlamamaktadır. Komiser Nevzat, Nüzhet'in peşinde olduğu Fatih Sultan Mehmet ve baba katilliğı adlı tez çalışması yüzünden içinde Müştak'ın da bulunabileceğı öfkeli milliyetçi tarihçiler tarafından öldürüldüğünü düşünmektedir. Müştak ise Komiser Nevzat ile bu cinayetin faillerini ararken hem etrafındaki insanlardan şüphelenmekte hem de tarihin tozlu sayfaları ile cinayet arasında bağlantı kurmaya çalışmaktadır.

Yapıtın alt kurgusunda ise, Fatih Sultan II. Mehmet'in hayat hikayesi Müştak ve bir başka tarih profesörü, aynı zamanda Müştak'ın da hocası olan Tahir Hakkı tarafından anlatılmaktadır. Fatih'in çocukluğu, insanlarla ilişkisi, saray entrikaları, İstanbul'un fethi ve ölümü yapıtta detaylıca anlatılmaktadır. Bu detaylandırmada alt kurgunun üst kurguyla çeşitli şekillerde benzerlik gösterdiği göze çarpmakta, bu benzerliklerin üst kurguyu destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Ayrıca Fatih'in tüm hayatına duyulan saygının, bakış açısına nasıl etki ettiği romanın genel kurgusu üzerinden anlatılmaktadır.

Müştak'ın yaşadığı olaylar, arada kaldığı ikilemler, içinde bulunduğu psikoloji tarihi kurgu zaman zaman ile paralellik göstermekte zaman zaman ise zıtlık göstermektedir. Fatih'in benzer durumlar içindeki benzer veya tersi davranışları sadece genel kurgunun analizini değil, günümüz toplum ve kişi tahlilini Müştak üzerinden yapılmasına olanak tanır. Ayrıca iki kurgu arasında çeşitli izleklerle kurulan bağlantılar, insanoğlunun iç yapısı hakkında da ipucu vermektedir.

2- ÜST VE ALT KURMACADAKİ BİREYLERARASI İLİŞKİLER

Romanın hem alt hem de üst kurgusunda var olan çeşitli bireylerarası ilişkiler, kurgunun anlatılması, toplumsal gerçeklikleri gün yüzüne vurmak ve tarihin öneminin kavratılması amacı ile kullanılmaktadır. Yapıtın alt kurgusunda bulunan Fatih Sultan Mehmet-II. Murad ilişkisi, yapıtın üst kurgusunda bulunan Müştak ve babası Fehmi Bey ile toplumdaki genel baba-oğul ilişkisini aydınlatmada önemli bir yer tutmaktadır. Yapıtta ayrıca Müştak ile Nüzhet ve Tahir Hoca-Asistanlar ilişkilerinin aydınlatılması, tarihi kurgunun işlevinin kavranması bakımından değerlidir.

2.1- BABA-OĞUL İLİŞKİSİ

Yapıtın hem üst kurgusunda hem tarih kurgusunda yer alan bireylerarası ilişkilerden en önemlisi baba-oğul ilişkisidir. Bu iki kurguda da oğullar babalarıyla iyi geçinememektedir. Müştak'ın babası yapıtta Müştak'ın gözünden otoriter, disiplinli ve devlete güveni sonsuz olan bir adam olarak anlatılmaktadır: *“Babam asla alay etmezdi; yaşamak ciddi bir işti, laubaliliğin lüzumu yok...”* (Ümit, 97) Babasının yaşadığı süre boyunca kendisine sevgi göstermediğini ve kendisini küçümsediğini düşünmektedir: *“Aynen böyle derdi babam. Bir kez daha kendisinin ne kadar bilgili, düşünceli hatta zeki olduğunu, benimse yaptığım hiçbir işi doğru dürüst beceremediğimi göstererek.”* (Ümit, 177) Böyle bir sevgisizlik ortamı Müştak ile babasının arasını açmaktadır. Bu durum, Müştak'ın babasından göremediği sevgi sebebi ile içinde oluşan boşluğu babasına karşı nefret besleyerek kapattığı görülmektedir. Müştak katili bulma konusunda araştırma yaparken babasının ona polisler ve dedektiflik hakkında verdiği öğütler aklına gelmektedir, ancak mantığı, babasına karşı olan nefreti yüzünden onun söylediği her şeyi düşünmeden reddetmektedir: *“Hayır, başı polisle gerçek anlamda hiçbir zaman belaya*

girmeyen babamın hezeyanları bunlar. Sakın inanma, polisler asla aptal değildir... Ukala polisiye roman yazarlarının kendi dedektiflerini önemsetmek için yaygınlaştırmaya çalıştıkları, uymaca akıllı babamın da kolayca kandığı bir safsataydı bu.” (Ümit, 105)

Bununla birlikte, yapıtın alt kurgusunda yer alan Fatih'in hayatında da babasıyla olan ilişkisi Müştak'inkinden farklı değildir. Fatih de babası tarafından sevilmeyen bir çocuk olmuştur: *“II. Murad, babasının adını vermiş olmasına rağmen, nedendir bilinmez, bir türlü II. Murad'ın gözde şehzadeleri arasına giremeyen bir çocuk...” (Ümit, 51)* Bu durum Fatih'in de babasını sevmemesine yol açmış, hatta öyle ki Müştak, babası tarafından sevilmemenin ne demek olduğunu bilen biri olarak, Nüzhet'in evinde baba katilliği üzerine tez çalışmasını görünce aslında öyle olmamasına rağmen aklına Fatih'in babasını öldürme ihtimali gelmiştir: *“Fatih'in doğumu, ağabeyleri Ahmed ile Alaeddin Ali... Aslında padişah olmak için en küçük bir şansının dahi bulunmaması. Ama tuhaf bir rastlantıyla, iki ağabeyinin de ölümüyle şansının dönmesi. Ki, babasının gözde oğlu Alaeddin Ali'nin bir suikasta kurban gitmesi de oldukça manidar...” (Ümit, 112)*

Bu durum, üst kurguda Müştak'ın, alt kurguda ise Fatih'in babalarıyla çatışma içinde olduğunu göstermektedir. Bu durum, geçmişten günümüze baba-oğul çatışmalarının sürekli var olduğunu göstermektedir: *“Ne dersek diyelim sonuçta, hepimiz babamıza hayranlık duyarız. İşin ilginç aynı nedenle onu yok etmek isteriz; babanın yerine geçmek için.” (Ümit, 84)*

2.2- MÜŞTAK-NÜZHET İLİŞKİSİ

Nüzhet, tıpkı Müştak gibi tarih profesörüdür. 21 yıl önce Chicago Üniversitesinden gelen teklif ile Müştak'ı terk ederek Amerika'nın yolunu tutmuş, tarih alanında alışılmışın dışında eserler ortaya koymuştur. Terk edilmenin acısını bir türlü unutamayan Müştak, her fırsatta kendini küçümseyerek Nüzhet'in terk etmesini kendince haklı çıkarmaya çalışmaktadır. Müştak'ın tek taraflı aşkı, Nüzhet'in insanları kendi çıkarları için kullanma huyu ile birleşince, Müştak'ın

benliğinde ezik bir karakter ile Nüzhet'e daima sadık ve her dediğinin yapan bir adam meydana getirmektedir:

“İşte Nüzhet buydu. Önemli olan sadece onun istekleriydi, onun hissettikleriydi...Her çağırduğunda peşinden koşan, uysal bir köpek olmadığımı anlamalıydı artık. Benim de bir gururum, bir onurum, bir kişiliğim vardı. Artık dilediği gibi davranamayacağını ona göstermenin zamanı gelmişti... Gelmişti ne kelime, çoktan geçmişti bile. Geçmişti de ona gereken cevabı bir türlü veremiyordum işte. Zaten pek de işlek olmayan bu tembel dilim, Nüzhet söz konusu olunca tümüyle etkisiz hale geliyordu.” (Ümit, 6)

Müştak'ın Nüzhet'e her alandaki bu bağlılığı, söz konusu tarihe gelince ise farklılık göstermektedir. Müştak, Nüzhet'in sansasyon yaratma peşinde olduğundan dolayı tarihi gerçeklikleri saptırma peşinde olduğunu düşünmektedir. Nitekim Nevzat baş komiser, Müştak'ı sorguladığı sırada ikisinin tarihe bakıştaki farklılıkların, kutsal bir ilişkiyi bitirebileceğine, hatta cinayet işletecek kadar önemli bir sebep olabileceğini ortaya koymaktadır: *“Evet, hepsi bir oyundu. Çünkü bir şey anlatmaya çalışıyordum: Nüzhet Hanımın, tıpkı sizin gibi düşünen bir meslektaşımızın kör öfkesine kurban gitmiş olabileceğini.” (Ümit, 115)* Tarihin, bir insanın milli bilincini oluşturduğu ve bunu tüm değerlerinden üstün tuttuğu görülmektedir. Böylece tarihi kurgunun roman kurgusunda Müştak-Nüzhet ilişkisinin şekillendirmede görev aldığı gözlenmektedir.

2.3- TAHİR HOCA-ASİSTANLAR İLİŞKİSİ

Tahir Hakkı Hoca, zamanında hem Müştak'ın hem de Nüzhet'in hocalığını yapmış olan, bilim dünyasında saygın bir tarih profesörüdür. Emekli olmasına rağmen, tarihe ve öğrencilere olan sevgisi nedeniyle üniversiteye geri dönmüş, Sibel, Erol ve Çetin adında 3 öğrenciyi de gayri resmi asistan olarak yanında bulundurmaktadır. Bu öğrenciler, Tahir Hakkı'ya hem sevgi hem de saygı duymaktadırlar. Ancak yapıtta geçen tarih kurgunun bir bölümünü Tahir Hoca'nın

anlattığı bir konferans esnasında, öğrencilerin Tahir Hoca'ya Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethini anlatırken gösterdiği alışılmadık tepki, Müştak dahil tüm salondaki seyircileri şaşırtmaktadır: “*Neler oluyordu? Bu çocukların hepsi Tahir Hakkı'ya tapardı. Bir dediğini iki etmez, neredeyse hocanın gündelik işlerini bile kendileri görürlerdi.*” (Ümit, 132) Salonda bulunan Nevzat baş komiser, ilk defa gördüğü bu kişilerin arasında yaşanan gerilimi sezmekte, hoca ile öğrenciler arasında tarih konusunda yaşanan bu anlaşmazlığı daha önceden gelen sağlıklı ilişkilerinden kaynaklandığını düşünmektedir: “*Ama Tahir Hakkı'yla pek anlaşamıyorlar galiba...*” (Ümit, 144) Bu durumda olduğu gibi, tarihi olguların en sağlıklı ilişkileri bile bozabileceğini gösterilerek roman kurgusu içinde tarihi kurgunun işlevi gözler önüne serilmiştir.

2.4- TAHİR HOCA-NÜZHET İLİŞKİSİ

Nüzhet, eskiden Tahir Hoca'nın asistanlığını yapmış, Amerika'da yaşayan başarılı bir tarih profesörüdür: “*Sadece Türkiye'de değil, dünyanın her yerinde, Osmanlı Klasik Çağı denince akla gelen ilk isimlerden biriydi.*” (Ümit, 3) Nüzhet'in bu başarısında Tahir Hoca'nın emeği büyüktür; onu Chicago Üniversitesine göndermek için burs sağlayan kişidir. Ancak aradan zaman geçmesi ile birlikte Nüzhet'in tarih alanındaki çalışmalarının doğru olmadığını düşünmektedir: “*Sıklımaya başlamıştı Tahir Hoca. “Valla hiç umurum değil Müştak. Zaten abuk sabuk işlerin peşinde...”*” (Ümit, 44) Tahir Hoca, Nüzhet'in çalışmalarından dolayı geçmişteki samimiyetlerini önemsemeyerek, Nüzhet'e Fatih hakkındaki tez çalışmasında yardım etmeyi reddedip, onunla olan ilişkisini kesmektedir. Alt kurmaca, böylelikle yine üst kurgudaki ilişkileri etkilemedeki öneme göze çarpmaktadır.

3- BAKIŞ AÇISINDAKİ FARKLILIKLAR

Yapıtta tarihi kurgu, üst kurgudaki Müştak, Tahir Hoca ve Çetin ile Nüzhet arasındaki tarihe bakış açısındaki farklılığı anlatmak için kullanılmaktadır. Yapıtta Müştak'ın gözünden anlatılan tarihi kurgunun, Müştak, Tahir Hoca ve Çetin'in tarihe bakış açısı olduğu bilinmektedir.

Nüzhet'in Türk tarihçileri romantik bakış açısına sahip oldukları suçlamasına karşılık, Müştak, Tahir Hoca ve Çetin de Nüzhet'i oryantalist olmakla suçlamaktadırlar: *"Batı'nın gözlüğüyle bakıyor olaylara. Kız Chicago'ya gittikten sonra oryantalist mi oldu, nedir?"* (Ümit, 3) Bu üst kurgu ile tarih kurgusunun birleşimi, Türk toplumunun tarihe bakış açısının ardındaki genel felsefeyi de ortaya koymaktadır.

Çetin, eskiden siyasi örgütlere üye olmuş, çabuk öfkelenen, milli duyguları aşırı olan bir gençtir. Bu ruh durumu, onun tarihe bakış açısını da etkilemekte, objektifliğinin yerini sadece milli başarıları ön plana çıkaran bir davranış görülmektedir. Nüzhet'in aykırı fikirleri sebebi ile onu Amerikan ajanlığı yapmakla suçlamakta, art niyetli bir şekilde Türkiye'nin güncel imajına zarar verdiğini düşünmektedir:

"Bölgemizde yaşananları biliyorsunuz. Türkiye eski günlerine dönebilir. Ortadoğu'da lider ülke olarak öne çıkabilir, Osmanlı zamanında olduğu gibi... Yıldızı parlayan ülke... Tam da böyle bir dönemde Amerika'da yaşayan güya Türk bir profesör, Osmanlı'nın şanlı geçmişine leke düşürecek bir projenin düğmesine basıyor." (Ümit, 481)

Müştak ve Tahir Hoca ise, geçmişte samimi oldukları Nüzhet'in kendilerini çıkarları için kullanmakta olduklarını düşünürler. Zamanında Nüzhet'e her türlü desteği veren bu ikili ise, söz konusu Fatih ve ülkenin milli değerlerini çiğnemeyi kırmızı çizgi olarak görmektedirler. Nüzhet'in romantik bakış açısı suçlamasına karşın, milletin milli duygularıyla oynamayı kendilerine yakıştıramamaktadırlar: *"Başarıya aç, suçluluk duygusuyla kıvranan bu ezik milletin elinden bunu da almaya kalkışmayın."* (Ümit, 50) Tahir Hoca, Nüzhet'in tarihi oryantalist bakış açısıyla yeniden yorumlayarak milli bütünlüğe zarar verdiğini düşünerek eleştirmektedir: *"Sorunca da kadının ilginç olmak, dikkat çekmek adına milli, manevi değerlerimizi hiçe sayan çalışmalar yapmaktan çekinmediğini söyledi."* (Ümit, 479) Böylece yapıtta tarihi kurgunun, roman kurgusundaki işlevi figürlerin aynı konulara farklı yaklaşımlar sergilemesi ile gözler önüne serilmektedir.

4- İZLEKLER

Yapıtın üst kurgusunda yer alan şüphe, iç sorgulama ve amaç gibi izlekler ile yapıtın ana omurgası oluşturulmaktadır. Bu omurga oluşturulurken tarihi kurgunun bu izleklerin altyapısını oluşturduğu görülmektedir. Odak figür Müştak üzerinden anlatılmakta olan eserde, anlatılan bu izlekler ile sadece bir insanın basit bir şekilde psikolojisinin çöküşü değil, aynı zamanda tarihi gerçekliklerin bir insan hayatında ne kadar önemli olabileceği gözler önüne serilmektedir.

4.1- ŞÜPHE

Şüphe izleği, yapıtın kurgusunda en çok işlenen izleklerden biridir. Müştak'ın yapıtın geneline yayılan Nüzhet cinayetinin faillerini tespit etmek amacı ile çevresindeki insanlardan şüphe duymasının yanı sıra, tarihi kurguda yer alan “baba katilliği” meselesi sebebi ile de Fatih Sultan Mehmet'in yaşantısından şüphe duymaktadır. Kendisini her vakitte hanım evladı, anne kuzusu, “karıncayı bile incitemeyecek” kadar iyi olarak betimlemekte olan Müştak, konu Nüzhet'in öldürülmesine gelince kendisinden bile şüphe duyacak bir noktaya gelmektedir. İçindeki bu şüpheyi yok etmek etrafındaki çok güvendiği kişileri sorgulamakta, hatta gerekirse kendini bile suçlu gösterecek kanıt aramaktadır: “*Öldürseydim bir kanıt olurdu, değil mi? Yoktu işte.*” (Ümit, 29) Bu durum, şüphenin yapıtta çok güçlü bir imge olarak işlendiğini göstermektedir.

Müştak'ın yapıtın sonunda işlemediği cinayeti itiraf edecek kadar bunalıma sürükleyen bu şüphenin salt sebebi bilinmezlik değildir. Nüzhet'in çalışmasını yaptığı düşündüğü Fatih ve Baba Katilliği meselesi, Müştak'ı hayattaki idollerinden biri olan ve büyük saygı duyduğu Fatih Sultan Mehmet hakkında da şüpheyi düşürmektedir: “*Tamam, bazı şehzadeler babalarına baş kaldırdılar, savaş açtılar ama benim Fatih bunu yapmadı.*” (Ümit, 50) Bu şüphe, Müştak'ın içinde bir taraftan tanınmış bir tarih profesörünün mantığa dayalı açıklamaları ile diğer tarafta kendi inandığı doğruların çatışmasına sebebiyet vermektedir. Bu kadar güvendiği bir insandan şüphe duyması, zaten özgüven problemleri olan Müştak'ın kendinden de şüphe etmesine sebep

olmaktadır. Tarihe ve inanılan değerlere düşürülen en ufak bir şüphenin bir insanın hayatını nasıl değiştirdiği bu tarih ve roman kurgusu arasındaki ilişki ile yapıtta yansıtılmaktadır. Bu sebeple tarihi kurgu bir olgu olarak roman kurgusunda önemli bir yere sahiptir.

4.2- AMAC

Hayatta herkesin bir amacı vardır. Ancak bu amaç, bir insanın yaşam biçimi olursa sıkıntı oluşturmaktadır. Yapıtın üst kurgusunda Müştak, akademik kariyerini önemsemeyen, tarih alanında gayet yetenekli olmasına rağmen işini yükselme ve şöhret için yapmayan, ancak yine de öğrenciler arasında en sevilen hocalardan biri olmayı başarmış, bu sebeple meslektaşlarının bile kıskanmasına yol açan bir karakter olarak tanıtılmaktadır. Müştak'ın akademik alandaki bu isteksizliğinin aksine, küçüklükten kalma sevgi eksikliği ve aşağılanma kompleksleri sebebi ile, yaşam amacını sadece Nüzhet'in ona ilgi göstermesi olarak benimsemektedir. Nüzhet'in terk edişi Müştakta psikolojik bir travma yaratmakta, hedefine ulaşamamış insanın hazin sonu gereği kendi yarattığı düş dünyası içinde hapsolmektedir.

“Eğer hayatınızı, umutsuz bir aşkın üzerine kuracak kadar çaresiz, kendi tutkularınızın esiri olacak kadar saplantılı, sizi hiçbir zaman sevmemiş bir kadının etkisinden sıyrılamayacak kadar zayıfsanız ve de adınız Müştak Serhazin'se evet, kesinlikle etkileyebilir.” (Ümit, 400)

Yapıtın alt kurgusunda ise, Fatih Sultan Mehmet'in hayattaki amacından bahsedilmektedir. Fatih Sultan Mehmet de tıpkı Müştak gibi babası tarafından sevgi görmeyen, ancak bu eksikliğini kendisine sevgi gösterecek birini arayarak değil, babasının tahtına geçmek ve kendini kanıtlamak suretiyle kapatmaya çalışmaktadır. Bu amaç doğrultusunda başarılması zor bir başarıya imza atmakta, İstanbul'u fethederek sadece bir ülkenin değil, dünyanın da kaderini değiştirerek yeni bir çağ başlatmaktadır. *“Mesela bizim çağ kapatıp çağ açan diye nitelendirdiğimiz bir fethi...” (Ümit, 305)*

Üst ve alt kurgudaki bireylerin yaşadıkları psikolojik sarsıntılar, bireylerin yaşam amaçlarını belirlemiş, bu amaçlar karakterlerinin güçlü veya zayıf olmasına bağlı olarak şekillenmiştir. Fatih'in güçlü karakteri, onun zorluklar karşısında daha büyük hedeflere koşmasını sağlamışken, buna zıt yapıya sahip olan Müştak'ın yaşam amacında ise küçük başarılarla yetinmek vardır. Tarihi kurguda yer alan figürler, roman kurgusunda yer alan figürler ile zıtlık göstererek, roman kurgusunun daha keskin bir hal almasına neden olmuştur.

4.3- İÇ SORGULAMA

Müştak'ın hayatına etki eden olaylar, onun hayatında derin izler bırakmaktadır. Çocukluğundan itibaren özgüven problemi mevcut olan Müştak'ın, hayatında sürekli olarak problemlerle karşılaşması onu kendi benliğini ve yaptığı her davranışı sorgulamaya itmekte, karşılaştığı hataların sebebi olarak sürekli kendini görmektedir. Bu şiddetli baskı altında Müştak'ın iç sesi olan, Müştak'ın kişiliğindeki bastırılmış ve görülmeyen duygulara sahip olan ve Müştak'ın sürekli davranışlarıyla çatışan ve onu aşağılayan bir ses olarak zihninde ortaya çıkmaktadır. Yapıtta Müştak ve iç sesinin çatıştığı durumlarda, aslında Müştak'ın verdiği her kararın toplumsal baskının ve aile değerlerinin bir sonucu olarak verdiği görülmektedir. Kendi iç sesinin dediklerini mantıklı bulmasına rağmen, verdiği 'terbiyeli çocuk' imajını bozmak istememektedir. Bu durum, kendi içinde inandığı değerler ile toplum değerleri arasında çatışma yaratmakta, toplumsal değer yargılarının ağır basması sebebi ile inandığı değerleri baskılamasına ve kendi benliğini sorgulamasına yol açmaktadır: "*Karanlık mağarasında, keskin bir bıçak gibi parlayan dişlerini göstererek pis pis sırtıyordu içimdeki psikopat*" (Ümit, 415) İçindeki sorgulamanın hiç bitmemesi, Müştak'ın ruh sağlığı ve kişiliğini de kötü etkilemektedir. Bu durum çaresizlik içindeki bir adamın ızdırap dolu hayatını gözler önüne sermektedir.

Yapıtın tarihi kurgusunda yer alan Fatih'in hayatında ise kararlılık ve dik duruş göze çarpmaktadır. Yaptıklarını kendi iradesiyle yapmakta olan Fatih, hiçbir vakit ikilemde kalmamaktadır: *“Yapmak istediğimi sakalımın bir teli dahi bilseydi, o teli hemen koparır ve yakardım.”* (Ümit, 274) Müştak'ın bu sorgulamasının yaşamına etkisi, üst ve alt kurguda yer alan figürlerin karakterleri arasında zıtlık kullanılarak anlatılmaktadır. Bu sebeple tarihi kurgu, roman kurgusunun açıklayıcısı konumunda önemli bir rol üstlenmektedir.

SONUC

Ahmet Ümit'in Sultanı Öldürmek adlı yapıtında tarihi kurgunun roman kurgusuna olan işlevi çoğunlukla alt ve üst kurgudaki odak figürler Fatih Sultan Mehmet ve Müştak Serhazin üzerinden anlatılmaktadır. Müştak'ın verdiği kararlar ile yaptığı davranışlar roman kurgusunu şekillendirmekte iken, alt kurguda Fatih'in yaşadıkları Müştak'ın davranışları ile gerek benzerlik gerekse farklılıklar göstererek roman kurgusunu temellendirmeye çalışmaktadır.

Yapıtın bir kısmında ise tarihi kurgunun, roman kurgusuna olan etkisi bir bütün olarak ele alınmakta, tarihe getirilen yorumlamadaki farklılıkların doğurabileceği kişisel ve toplumsal problemler göz önüne serilmektedir. Müştak'ın gayet efendi ve kibar bir kişiliğe sahip olmasına rağmen, Fatih Sultan Mehmet'in yaşantısının konu edildiği durumlarda yakınlarıyla olan tüm samimiyetini kesmeye, hatta içindeki “psikopatı” ortaya çıkaracak kadar tanınmaz bir hale gelmektedir.

Bireylerarası ilişkilerden baba-oğul ilişkisinde baba ile oğul arasındaki çatışmaların tarihten günümüze sürekli var olduğu görülmektedir. Babaların oğullarının her zaman iyiliğini istemesine rağmen, yaşadıkları hayal kırıklıkları oğulları ile aralarını açmaktadır. Ancak onlara olan sevgilerini asla kaybetmemektedirler. Fakat bu açıklık, oğullar tarafından yanlış yorumlanmakta, babalarından göremedikleri sevgi nedeniyle içlerinde oluşan boşluğu onlara öfke ve nefret besleyerek doldurmaktadırlar. Roman kurgusunda bu ilişki incelenerek sevgi

göremeyen çocukların ruh durumu hakkında mesaj verilmektedir. Tarihi kurguda da benzeri bir ilişki yer verilerek paralellik sağlanmakta, asırlar geçse de oğulların babalara olan bakışı değişmediği görülmektedir. Diğer bireylerarası ilişkilerinde ise karşılıklı samimiyeti bozabilecek etmenlerden birinin tarih olduğu görülmektedir. İnsanın etkisinde bulunduğu tarih milli bilincini etkilemekte ve bu milli bilinç insani değerlerden bile daha üstte tutulmaktadır. İnsanın geçmişiyle gurur duyma isteği, yapıtta tarihi bir kurgu oluşturarak roman kurgusunda figürler aracılığıyla okuyucuya iletilmektedir.

Tarihi olaylara bakış açısındaki farklılıklar insanları kutuplaştırmaktadır. Tarihin nesnellığının kanıtlanamaması sebebi ile kişiler inandıkları değerlere en yakın olan görüşü savunmaktadırlar. Bu durum, Fatih Sultan Mehmet meselesinde olduğu gibi insanlar arasında milliyetçi ve vatan haini gibi bir zıtlama yaratmaktadır. Bu zıtlama, roman kurgusunda tarihi kurgunun geneli bir örnek gibi kullanılarak sağlanmakta ve milli değerlere olan bağlılığı yansıtmaktadır.

Şüphe, amaç ve iç sorgulama sadece romanın kurgusunda değil, insanın yapısında da yer tutması bakımından önemli kavramlardır. Şüphenin bir insanın bir insanın içini kemirebileceği, psikolojisini alt üst edebileceği roman kurgusunda özellikle detaylandırılmaktadır. Özellikle idol haline getirilmiş bir insanın aslında sanılan kişi olmayabileceği insanda derin bir psikolojik çöküş yaratmaktadır. İçine bir kez kurt düşen bir insanın, psikolojik rahatsızlıklardan etkilenmemesi olanaksızdır. Yapıtta tarihi kurgu şüphe kaynağı olarak kullanılarak, bunun üzerinden şüphenin insan psikolojisini nasıl etkileyebileceği anlatılmaktadır.

Amaç, insanın doğasında olan bir kavramdır. Kimilerinin büyük amaçları varken kimilerinin ise böyle bir hırsı yoktur. Bunu etkileyen temel neden ise karakter yapısıdır. Büyük amaçlara ulaşmak için güçlü ve iradeli bir karaktere ihtiyaç vardır. Yapıtta tarihi kurgu roman kurgusu ile zıtlık yaratarak karakter analizi yapılmasına olanak sağlamaktadır. İnsanın hedefleri

doğrultusunda özgüvenli ve sağlam bir karaktere sahip olduğu gözlenmektedir. Zayıf karakterli insanların, yaşamlarında bir amacı olmadığı görülür.

İnsan yapısı gereği kendini sorgulamaktadır. Ancak burada da güçlü bir karakter sahibi olmanın önemi büyüktür. Güçlü bir karakter aldığı kararları uygulayabiliyorken, zayıf karaktere sahip bir insan toplumun verdiği kararları uygulamaktadır. Bu durum insanın kendi benliği ile ters düşmesine ve sürekli kendini sorgulamasına yol açmaktadır. Yapıtta bu analiz yine tarihi kurgu ile roman kurgusunun zıtlaşmasından elde edilmektedir.

Sonuç olarak; yapıtta tarihi kurgunun roman kurgusu içine harmanlanmasının tek sebebi yapıtta derinlik katmak değildir. Bu çift kurguyla hem toplumumuzun temel değerleri anlatılmış hem de çeşitli izlekler ile insan psikolojisi incelenmiştir. Bu incelemeler sırasında tarihi kurgu üst kurguyla gerek paralellik gerekse zıtlık içerisinde yer almıştır. Ayrıca üst kurguda elde edilen analizlerde ise tarihi kurgu zaman zaman örnek olarak zaman zaman ise temel tartışma sebebi olarak yapıtta yer almıştır.

Sözcük Sayısı: 3109

KAYNAKÇA

1. Ümit, Ahmet. *Sultanı Öldürmek*. İstanbul: Everest Yayınları, 2012.